

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ο Αλέξανδρος αγαπούσε πολύ τη μητέρα του Ολυμπιάδα. Κατά τη διάρκεια της εκστρατείας της έστελνε πολλά δώρα και χρήματα, αλλά φρόντιζε με τρόπο να περιορίζει την πολυπραγμοσύνη και την ανάμιξη της στην κρατική εξουσία του Αντίπατρου. Όταν κάποτε ο Αντίπατρος του έγραψε μακροσκελή επιστολή εναντίον της, ο Αλέξανδρος είπε χαρακτηριστικά: «Καημένε Αντίπατρε, αγνοείς ότι ένα δάκρυ της μητέρας μπορεί να σβήσει χιλιάδες γράμματα.»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Σε μια σύντομη και συναρπαστική ζωή (356-323 π.Χ.), ο Αλέξανδρος ο Γ', ο επονομαζόμενος και Μέγας, Βασιλιάς των Μακεδόνων, Ηγεμόνας της «Συμμαχίας της Κορίνθου» των Ελλήνων, Βασιλιάς της Ασίας, μα προπάντων «Κύριος» του δικού του κράτους, άλλαξε τη ροή της παγκόσμιας ιστορίας. Το κατόρθωσε με ένα μικρό στρατό – λιγότερο από 40.000 στρατιώτες – .

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2. Πράγματι ο Μέγας Αλέξανδρος με το ξίφος του άλλαξε την μορφή του Κόσμου. Υπήρξε ο άνθρωπος των μεγάλων οραμάτων, αλλά και της ρεαλιστικής αντιμετώπισης των πραγμάτων. Μία ευτυχής συνάντηση σωματικής και πνευματικής ευρωστίας, κράμα στρατιωτικής ιδιοφυΐας και πολιτικής μεγαλοφυΐας. Σε μεταγενέστερα χρόνια, πλάστηκαν πολλοί θρύλοι, για να εξάρουν την πρώιμη σωματική και πνευματική του ωρίμανση.

3. Από τον πατέρα του, Φίλιππο, ο Μ. Αλέξανδρος κληρονόμησε τις έξοχες πολιτικές και στρατιωτικές ικανότητες. Διέφερε, όμως, απ' αυτόν, στο ότι αποστρεφόταν τον δόλο για την εκπλήρωση των σκοπών του.

4. Από την μητέρα του Ολυμπιάδα, κληρονόμησε την αγάπη για την δόξα και την μεγαλουργία, τον πόθο του υπερφυσικού, την μυστικοπάθεια και τα ισχυρά πάθη της ψυχής, που εκτός από σπάνιες περιπτώσεις, τον οδήγησαν σε πράξεις θαυμαστές, δαμάζοντας, έτσι, τον ισχυρό του χαρακτήρα.

5. Στην αυστηρή αγωγή του πρώτου του παιδαγωγού, Λεωνίδα, όφειλε την εξαιρετική σωματική αντοχή και ρώμη, την επίδοση στην άθληση, την μοναδική απλότητα και την αγάπη προς την κίνηση και την ενέργεια. Ήταν μία αεικίνητη, φλεγόμενη απ' τον πυρετό της δημιουργίας, ύπαρξη. Το εξαιρετο πνεύμα, του καλλιέργησε ο Αριστοτέλης, που άσκησε τόση επίδραση πάνω του, ώστε αργότερα ο ίδιος ομολογεί ότι: *οφείλει «Το Ζην» στον πατέρα του, και το «Ευ-Ζην» στον δάσκαλό του.*

6. Πρότυπο στην ζωή και στο έργο του ο Αλέξανδρος είχε τον Αχιλλέα, που τον θεωρούσε μάλιστα, από την γενιά της μητέρας του, μακρινό πρόγονο. Η Ιλιάδα, το προσφιλέστερό του ανάγνωσμα, τον ακολουθούσε πάντα στις εκστρατείες.

7. Αν ο Φίλιππος ήταν ένας πεζογράφος, ο Αλέξανδρος, ήταν ο ποιητής του πολέμου. Κανένας άλλος αρχαίος Έλληνας - εκτός ίσως του Λεωνίδα – δεν διατηρείται τόσο ζωντανός στην ψυχή του λαού μας όσο ο Αλέξανδρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΟΙ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΕΣ ΜΑΧΕΣ

8. Ο Αλέξανδρος πέτυχε επί 13 χρόνια, με συνεχείς μάχες, να παραμένει ανίκητος, οπουδήποτε και με οποιονδήποτε και αν πολέμησε.

Η εκστρατεία του ολοκληρώθηκε σε τρεις φάσεις:

Πρώτη φάση (334-332 π.Χ)

9. Ο Αλέξανδρος με δύο μάχες (Γρανικός, 334 π.Χ και Ισσός, 333 π.Χ) γίνεται κύριος της Μ. Ασίας, απελευθερώνει τις ελληνικές πόλεις της Ιωνίας (Έφεσο, Μίλητο, Αλικαρνασσό) και τους αποδίδει την αυτονομία τους. (βλ. χάρτη 1) Συνεχίζοντας προς νότο καταλαμβάνει τις φοινικικές πόλεις Βύβλο (Βηρυτός) και Σιδώνα που του παραδίδονται χωρίς μάχη.

10. Στα τέλη του Ιουλίου ή στις αρχές Αυγούστου του 332 π.Χ η Τύρος καταλαμβάνεται εξ' εφόδου μετά από επτάμηνη πολιορκία, και 8000 κάτοικοί της σφαγιάζονται κατά τη λεηλασία της. Σύμφωνα με τον Αρριανό¹ οι λόγοι για τη σφαγή αυτή ήταν η οργή των Μακεδόνων για τη διάρκεια της πολιορκίας και επιπλέον επειδή οι πολιορκούμενοι, για να χλευάσουν τους πολιορκητές, είχαν σφάξει πάνω στα τείχη ένα φορτίο Έλληνες και είχαν πετάξει τα πτώματά τους στη θάλασσα.

11. Με την κατάληψη της Τύρου ο Αλέξανδρος είχε πετύχει τον σκοπό του - κυριαρχία στην ανατολική Μεσόγειο -. Μοναδικό ίσως επίτευγμα όλων των εποχών υπήρξε η νίκη του επί του περσικού στόλου χωρίς καν να τον αντιμετωπίσει στη θάλασσα. Ο περσικός στόλος είχε πάψει να υπάρχει και όλες οι ναυτικές του βάσεις βρίσκονταν στα χέρια του Αλεξάνδρου. (βλ. χάρτη 2) Είχε πλέον ελάχιστα να φοβηθεί για την ασφάλεια της εγχώριας βάσης του και η στρατηγική του μπορούσε να αφιερωθεί αποκλειστικά στις χερσαίες επιχειρήσεις.

¹ Αρριανός: «Αλεξάνδρου Ανάβασις II, xxv, 3»

12. Το 332 π.Χ εισβάλλει στην Αίγυπτο. Φέρθηκε με ευγένεια προς τους κατοίκους και σεβάστηκε τον πανάρχαιο πολιτισμό τους. Επισκέπτεται το ιερό του Άμμωνος, στην όαση Σίβα. Οι ιερείς τον προσφώνησαν «*Παίδα Διός*»², τίτλος που μόνο στους Φαραώ απενέμετο. Τέλος, καθώς η Αίγυπτος ήταν ένας από τους μεγαλύτερους σιτοβολώνες, η κατοχή της βοήθησε πολύ στην επίλυση του μόνιμου προβλήματος της έλλειψης τροφίμων στην Ελλάδα, κάτι που ιδίως στην Αθήνα αποτελούσε μόνιμη αιτία κοινωνικής και πολιτικής αναταραχής.

Δεύτερη Φάση (331-327π.Χ.)

13. Στη φάση αυτή ο Αλέξανδρος μεταφέρει τον πόλεμο στην καρδιά της περσικής αυτοκρατορίας. Εκεί την 1η Οκτωβρίου 331 π.Χ. διεξήγαγε και κέρδισε τη μάχη των Αρβήλων (γνωστή επίσης και ως μάχη των Γαυγαμήλων). «*Η μεγαλύτερη μάχη στην ιστορία του αρχαίου κόσμου είχε διεξαχθεί*» γράφει ο Καθηγητής Wheeler. Και προσθέτει: «*Ζητήματα αιώνων καθορίστηκαν μέσα σε μια μέρα. Μία ιπτάμενη σφήνα είχε διανοίξει τη ροή που θα ακολουθούσε η ιστορία για τα επόμενα χίλια χρόνια*»³.

14. Την κατάλυση της περσικής αυτοκρατορίας επισφράγισε καταλαμβάνοντας τη Βαβυλώνα, τα Σούσα, την Περσέπολη, πρωτεύουσα των Αχαιμενιδών, καθώς και τα Εκβάτανα. 180.000 τάλαντα από τα ταμεία της περσικής αυτοκρατορίας περιήλθαν στα χέρια του Αλέξανδρου,⁴ ο οποίος, μετά και τη δολοφονία του Δαρείου από τον Βήσσο, προβάλλεται ως νόμιμος διάδοχος των Αχαιμενιδών και συνεχίζει την εκστρατεία του στις ανατολικές επαρχίες του περσικού κράτους (Αρεία, Βακτρία, Δραγγιανή, Σογδιανή). (βλ. χάρτη 3).

15. Με το τέλος της δεύτερης φάσης:

- Ο Αλέξανδρος γίνεται κύριος όλων των θησαυρών του Δαρείου.
 - Οι μεγαλύτερες πόλεις της Ανατολής παραδίδονται χωρίς αντίσταση.
 - Συλλαμβάνει το κοσμοκρατορικό του σχέδιο, της δημιουργίας μιας νέας αυτοκρατορίας με την πρόσμειξη Ελλήνων και Περσών.
- Ήδη όμως, είχε αρχίσει να τον αιχμαλωτίζει η γοητεία της Ανατολής.

Τρίτη φάση (326-325 π.Χ)

16. Από τις ανατολικές επαρχίες ο μακεδονικός στρατός κατευθύνεται προς τον Ινδό ποταμό, σύνορο της περσικής αυτοκρατορίας προς την ανατολή.

² Οι Αιγύπτιοι πίστευαν πως όποιος κατακτούσε τη χώρα τους γινόταν Φαραώ και ιδιαίτερα «Γιος του Θεού»... Partha Bose: «Μέγας Αλέξανδρος, Η τέχνη της στρατηγικής», Κεφ.7

³ P. Wheeler: «Alexander the Great» 1925 σελ.368

⁴ J.F.C Fuller: «Η Ιδιοφυής Στρατηγική του Μεγάλου Αλεξάνδρου» σελ.205

Όνειρο του Αλεξάνδρου ήταν να φθάσει στο ανατολικότερο σύνορο της οικουμένης που τότε πίστευαν ότι βρίσκεται στην Ινδία απ' όπου άρχιζε ο μεγάλος Ωκεανός.

17. Τη τελευταία μεγάλη μάχη την έδωσε στον Υδάσπη, παραπόταμο του Ινδού, αντιμέτωπος με τον ινδό βασιλιά Πύρο (326 π.Χ). Από τον Υδάσπη προχώρησε ανατολικότερα, προς τον άλλο παραπόταμο του Ινδού, τον Ύφαση. Επιθυμούσε να φθάσει μέχρι τον Γάγγη ποταμό, να καταλάβει την Ινδία και να φέρει τα σύνορά του μέχρι τις όχθες του μεγάλου Ωκεανού. Ο στρατός του όμως, εξαντλημένος από τις συνεχείς πορείες και τους πολέμους, αρνήθηκε να τον ακολουθήσει. Ο Αλέξανδρος- αναγκάστηκε να υπαναχωρήσει και να επιστρέψει.

18. Επικεφαλής του στρατού, βάδισε επί 60 ημέρες τις άνυδρες έρημους της Γεδρωσίας. Μαζί με τους στρατιώτες υπέφερε και ο ίδιος για να γίνει το παράδειγμά τους. Οι κακουχίες της κοπιαστικής όμως πορείας, έφθειραν το μεγαλύτερο μέρος, του στρατού. Με τα υπολείμματα του έφθασε τον Μάρτιο του 324 π.Χ στα Σούσα.

19. Ο στόλος μ' επικεφαλής τον Νέαρχο διέσχισε τον Ινδικό ωκεανό μπήκε στον Περσικό κόλπο και στα Στενά του Ορμούζ και συναντήθηκε με τον Αλέξανδρο στην περιοχή του ποταμού Άναμη. (βλ. χάρτη 3) Εν συνεχεία, ήλθαν στα Σούσα όπου επί 5 ημέρες έγιναν μεγαλοπρεπείς εορτές ασιατικής χλιδής. Η σημασία αυτής της Εκστρατείας ήταν, ότι είχε λιγότερο στρατιωτικά και περισσότερο επιστημονικά αποτελέσματα, για αυτό και δίκαια ονομάζεται «Ένοπλη Επιστημονική Εξερεύνηση»⁵. Ο Ελληνικός πολιτισμός μεταφέρθηκε στα βάθη της Ασίας ενώ παράλληλα πλουτίστηκε με άφθονα γλωσσικά στοιχεία. Το επιτελείο των σοφών που ακολουθούσε τον Μ. Αλέξανδρο αποκόμισε πλήθος πληροφοριών σχετικών με την γεωγραφία, την φυσική, την χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής. Ο παράπλους του Νεάρχου αποτελεί μέχρι σήμερα αντικείμενο θαυμασμού για την ακρίβεια της περιγραφής στο έργο του «Ινδική». Από την εκστρατεία επίσης αυτή άντλησε στοιχεία, και ο Θεόφραστος για το έργο του «Φυτών ιστορία». Το πέρασμα του Μ. Αλέξανδρου από τις Ινδίες άφησε βαθύτατο αποτύπωμα στην συνείδηση των τοπικών πληθυσμών μέχρι και σήμερα.

⁵ «Οι διαταγές που δόθηκαν στο Νέαρχο ήταν να εξερευνήσει την ακτή, να ανακαλύψει τι λιμάνια, νησιά και κόλποι υπήρχαν να εξακριβώσει αν υπήρχαν παράκτιες πόλεις και εάν η χώρα ήταν γόνιμη ή άνυδρη», Νεάρχου *Ινδική XXXII, 11*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΕΛΙΓΜΟΣ

20. Με τη μέχρι τώρα εξέταση των μαχών του Μ. Αλεξάνδρου, στο επιχειρησιακό επίπεδο, αποδείχτηκε περίτρανα η ανωτερότητά του σε σχέση με τον υπεράριθμο αντίπαλο. Αυτή όμως η ανωτερότητα δεν θα είχε το αναμενόμενο αποτέλεσμα αν δεν εξυπηρετούσε απόλυτα και τον στρατηγικό ελιγμό του, δηλαδή το στρατηγικό του σχέδιο. Για να αντιληφθούμε πλήρως ποιο ήταν το στρατηγικό σχέδιο που ακολούθησε για να καταβάλει τον αντίπαλο, θα πρέπει να εξετάσουμε τους επιμέρους αντικειμενικούς σκοπούς που έθεσε και τελικά επέτυχε.

21. Ο πρώτος επιμέρους αντικειμενικός σκοπός που έθεσε ήταν η απόκτηση του «θαλασσίου ελέγχου» εξασφαλίζοντας τα νώτα του και συγχρόνως αποστερώντας από τον Δαρείο ένα στρατηγικό πλεονέκτημα. Όσο ο Δαρείος διέθετε ισχυρό στόλο στο Αιγαίο θα μπορούσε, σε συνδυασμό με τα χρήματά του, να μεταφέρει και πάλι τον πόλεμο στην Ελλάδα, δημιουργώντας εξεγέρσεις εναντίον του Μ. Αλεξάνδρου.

22. Παρά την αναγνωρισμένη αξία του θαλασσίου ελέγχου στο Αιγαίο, ο Αλέξανδρος μετά την απελευθέρωση της Μιλήτου, διέλυσε τον πολεμικό του στόλο αφού θεωρούσε ότι δεν μπορούσε να κατανικήσει το μισθοφορικό στόλο του Δαρείου, που αποτελούνταν από Φοίνικες και Κύπριους. Επιπλέον, το κόστος διατήρησης του πολεμικού στόλου ήταν δυσβάσταχτο για τα οικονομικά αποθέματα του Μ. Αλεξάνδρου. Ρισκάροντας εύστοχα, ότι κατά τη διάρκεια του χειμώνα ο περσικός στόλος θα αδρανούσε, έθεσε ως στόχο, μετά την κατάληψη της Μ. Ασίας, να προλάβει να κινηθεί στα παράλια της Ανατολικής Μεσογείου και να καταλάβει όλες τις πόλεις που ήταν οι ναυτικές βάσεις του περσικού ναυτικού. Έτσι καθώς δεν μπορούσε να ελπίζει ότι θα νικούσε το στόλο σε ναυμαχία, αποφάσισε να τον στραγγαλίσει με το να του αποστερήσει τις βάσεις του⁶.

23. Η παράτολμη όμως τακτική του Αλεξάνδρου λίγο έλλειψε να αποβεί μοιραία αφού, όσο βρισκόταν στο εσωτερικό της Μ. Ασίας, ο Έλληνας στρατηγός του Δαρείου Μέμνωνας είχε ήδη καταλάβει με το στόλο του στρατηγικά σημεία στο Ανατολικό Αιγαίο. Η αντεπίθεση αυτή ήταν τόσο απειλητική που ο Αλέξανδρος διέταξε τον Ηγέλοχο να ξαναδημιουργήσει πολεμικό στόλο καθώς επίσης και τον Αντίπατρο να δραστηριοποιήσει τον δικό του στόλο από τη Μακεδονία. Η ανησυχία όμως δεν κράτησε για πολύ, καθώς μετά τον ξαφνικό θάνατο του

⁶ J.F.C Fuller: «Η Ιδιοφυής Στρατηγική του Μεγάλου Αλεξάνδρου» σελ.175

Μέμοννα, ο Δαρείος αποφάσισε να μεταφέρει την κύρια προσπάθειά του στην στεριά.

24. Μετά τη λανθασμένη αυτή απόφαση του Δαρείου και μετά από τη μάχη στην Ισσό, ο Αλέξανδρος συνέχισε ανενόχλητος την εκστρατεία του καταλαμβάνοντας όλες τις παράκτιες πόλεις τις Ανατολικής Μεσογείου συμπεριλαμβανομένης και της Αιγύπτου. Με αυτόν τον τρόπο ο μισθοφορικός περσικός στόλος παραδόθηκε αμαχητί και οι πλούσιοι σιτοβολώνες της Αιγύπτου έπεσαν στα χέρια του Έλληνα στρατηλάτη, αποστερώντας έτσι τον Δαρείο από μια σημαντική πηγή ισχύος.

25. Σημαντικός επιμέρους αντικειμενικός σκοπός του Μ. Αλεξάνδρου ήταν, να αποστερήσει το Δαρείο από τη μεγάλη οικονομική ισχύ του περσικού κράτους και να την οικειοποιηθεί ο ίδιος. Αυτόν το σκοπό τον πέτυχε με την άμεση αρπαγή περσικού θησαυροφυλακίου. Συγκεκριμένα, μετά τη νίκη στην Ισσό και ενώ αρχικά ξεκίνησε να καταδιώκει το Δαρείο που τράπηκε σε φυγή, σταμάτησε γρήγορα την καταδίωξη και έστειλε τον Παρμενίωνα στη Δαμασκό για να αρπάξει το τμήμα του περσικού θησαυροφυλακίου που είχε μεταφέρει εκεί ο Δαρείος. Επίσης, μετά από τη μάχη στα Γαυγάμηλα και τη φυγή του Δαρείου στα Εκβάτανα, ο Αλέξανδρος δεν συνέχισε να τον ακολουθεί ώστε να τον συλλάβει και έτσι δικαιωματικά να πάρει το θρόνο της περσικής αυτοκρατορίας. Αντιθέτως συνέχισε Νότια και κατέλαβε τα Σούσα, την Περσέπολη και τις Πασαργάδες. Το αποτέλεσμα ήταν να οικειοποιηθεί το σύνολο του περσικού θησαυροφυλακίου, καθιστώντας το Δαρείο έναν ανήμπορο φυγά που εξαρτιόταν από τη φιλευσπλαχνία των σατραπών του. Έγινε λοιπόν ο οικονομικός κυρίαρχος της Ασίας ενώ ο Δαρείος χρεοκόπησε.

26. Από τη μέχρι τώρα ανάλυση της Στρατιωτικής Στρατηγικής του Μ. Αλεξάνδρου προκύπτει ότι όλες οι μάχες και εκστρατείες δεν ήταν καθόλου τυχαίες. Είναι προφανές ότι η Στρατηγική του είχε όλα τα χαρακτηριστικά της «Έμμεσης Προσέγγισης»⁷, όπως αυτή διατυπώθηκε 2300 χρόνια μετά από τον Liddel Hart.⁸

27. Το πρώτο παράδειγμα είναι η μάχη του Γρανικού, η οποία ήταν καθαρά άμεση ενέργεια σε επιχειρησιακό επίπεδο μα συγχρόνως και έμμεση ενέργεια σε στρατηγικό επίπεδο. Νίκησε για πρώτη φορά τον εχθρό μέσα στο

⁷ ΑΔΙΣΠΟ, «Σημειώσεις Στρατηγικής υπ' αριθμ. 4» σελ. 2-3.

⁸ Liddel Hart: «*The Strategy of Indirect Approach*, (1941)»

έδαφός του, καταρρακώνοντας το ηθικό των Περσών και κλονίζοντας την εμπιστοσύνη τους. Αυτός άλλωστε ήταν και ο λόγος που ο Μ. Αλέξανδρος αποφάσισε να επιτεθεί χωρίς καμία χρονοτριβή, παρόλο που η αμυντική θέση των Περσών ήταν πολύ ισχυρή. Τα πράγματα θα ήταν σίγουρα διαφορετικά αν οι Πέρσες είχαν επιλέξει την τακτική υποχώρηση όπως είχε εισηγηθεί στον Δαρείο ο Έλληνας μισθοφόρος στρατηγός Μέμνωνας.

28. Η συνέχεια της εκστρατείας στη Μ. Ασία και στην Ανατολική Μεσόγειο ήταν επίσης έμμεση ενέργεια, αφού δεν αποσκοπούσε στην απ' ευθείας αντιπαράθεση με το Δαρείο αλλά στην τμηματική αποδυνάμωσή της Περσικής Αυτοκρατορίας από τα στρατηγικά της όπλα, δηλαδή αυτά που θα μπορούσαν να πετύχουν μακροπρόθεσμα τη νίκη στον πόλεμο. Αυτά τα στρατηγικά όπλα ήταν ο ισχυρός στόλος, ο πλούτος της Αιγύπτου, οι πολύ αξιόμαχοι Έλληνες μισθοφόροι και τέλος τα μεγάλα οικονομικά αποθέματα. Έτσι λοιπόν σε τρία μόλις χρόνια, από την άνοιξη του 334 π.Χ έως το καλοκαίρι του 331 π.Χ, πέτυχε την αποδυνάμωση του αντιπάλου και την τελική του εκμηδένιση στα Γαυγάμηλα.

29. Παράδειγμα της στρατηγικής της έμμεσης προσέγγισης σε τακτικό επίπεδο, που ο Αλέξανδρος εφάρμοζε, ήταν η μάχη του Υδάσπη η οποία, προσφέρει τα σημαντικότερα διδάγματα για τον επιδόξιο, έμμεσο τρόπο με τον οποίο προσέγγιζε ο Αλέξανδρος τη μάχη για να υπερνικήσει τον αντίπαλο στον ελιγμό και στον τρόπο σκέψης. Ο Πώρος έλπιζε ότι οι μουσώνες του Μαΐου και η στάθμη του Υδάσπη που ανέβαινε διαρκώς θα καθυστερούσαν την πορεία του Αλέξανδρου και με 30.000 οπλίτες, 5.000 ιππείς, 300 άρματα και 100 ελέφαντες παρατάχθηκε στις όχθες των ορμητικών νερών του ποταμού. Ενώ όσοι πολεμούσαν στην Ασία έκαναν ανακωχή όταν έρχονταν οι μουσώνες, ο Αλέξανδρος αποφάσισε να επιτεθεί μέσα στο πέπλο της δυνατής βροχής που τύλιγε τους στρατιώτες σε μια ατμόσφαιρα γαλήνης. Δεν το έκανε όμως άμεσα. Καθημερινά τοποθετούσε διάφορα τμήματα του στρατεύματος σε διαφορετικά σημεία της όχθης που εκτεινόταν για αρκετά χιλιόμετρα, για να παραπλανήσει τον Πώρο σχετικά με το σημείο όπου θα έκανε επίθεση. Κάθε μέρα ο μακεδονικός στρατός εκτελούσε πορείες του ιππικού και θορυβώδεις ασκήσεις του πεζικού. Κάθε βράδυ τραγουδούσαν δυνατά όλοι μαζί, χόρευαν με ασυγκράτητο κέφι και έπιναν τεράστιες ποσότητες φτηνού κρασιού. Καμία όμως επίθεση. Ο Πώρος στην άλλη όχθη μετακινούσε κι εκείνος το στρατό, τα άλογα, τα άρματα και τους ελέφαντές του, μιμούμενος τις κινήσεις των Μακεδόνων. Ο στρατός του στην αρχή

έγινε νευρικός και μετά χαλάρωσε σε μια νυσταλέα απραξία. Ξαφνικά, μια νύχτα συνέβη! Ο Αλέξανδρος, με ένα επίλεκτο σώμα του ιππικού του, 5.000 άντρες συνολικά, και 10.000 οπλίτες με την κάλυψη που πρόσφεραν τα σκοτεινά σύννεφα και οι ψιχάλες της βροχής, επιτέθηκε περνώντας τον ορμητικό ποταμό και νίκησε τον Πύρρο παραπλανώντας τον, τόσο ως προς τον χρόνο, όσο και προς το σημείο επιθέσεως.

Η έμμεσος στρατηγική του

30. Ο Αλέξανδρος ήταν ένας απόλυτος μονάρχης και επ' ουδενί υπέρ της δημοκρατίας. Είχε όμως πλήρη επίγνωση ότι ο πέρσης βασιλιάς εξουσίαζε τις ελληνικές πολιτείες στη Μικρά Ασία μέσω φιλικών προς αυτόν ολιγαρχών και τυράννων, που ήταν απεχθείς προς την πλειονότητα των πολιτών, που ήταν δημοκρατικοί. Καθώς αυτοί οι πολίτες ήταν εχθροί της Περσίας, αποφάσισε να τους κάνει φίλους του, προσφέροντας στις ελληνικές πόλεις όχι μόνο την ελευθερία τους από την Περσία αλλά και την αυτοδιάθεση.

31. Εν συντομία, αποφάσισε να συμμαχήσει με κάθε αντιπερσική μερίδα που συναντούσε, ανεξαρτήτως πολιτικής τους τοποθέτησης, και με τη βοήθεια των συμμάχων του αυτών να δημιουργήσει, ένα εσωτερικό μέτωπο, το οποίο, όσο αυτός προήλαυνε, θα κατέστρεφε σταδιακά το περσικό *imperium* και θα άφηνε μία φιλική προς αυτόν χώρα στα μετόπισθεν του. Πέραν τούτου, με το να παίρνει με το μέρος του τη μία πόλη μετά την άλλη, ιδίως τις παράκτιες πόλεις, θα στερούσε από τον περσικό στόλο τις βάσεις του και επομένως θα περιόριζε τις ναυτικές επιχειρήσεις εναντίον των θαλάσσιων επικοινωνιών του. Εφεξής η ελευθερία και η αυτοδιάθεση θα γίνονταν οι πυλώνες της πολιτικής του και αυτό είναι το σημαντικότερο δείγμα της εμμέσου στρατηγικής που εφαρμόζε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΥΨΗΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΤΟ ΣΚΟΠΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

32. Η μεγάλη διαφορά του Αλέξανδρου σε σχέση με τους υπόλοιπους στρατηγούς, προγενέστερους και μεταγενέστερους, ήταν η «Υψηλή Στρατηγική» που εφαρμόζε και η οποία αλληλοϋποστηρίζονταν με τη «Στρατιωτική Στρατηγική» του. Αυτή η «Υψηλή Στρατηγική» ήταν η χρήση όλων των διαθέσιμων μέσων

(στρατιωτικών, διπλωματικών, οικονομικών και διοικητικών) για να πετύχει τους πολιτικούς του σκοπούς⁹, δηλαδή αυτό που σήμερα ονομάζουμε «Πολιτική».

33. Η «Υψηλή Στρατηγική» του Μ. Αλεξάνδρου κινήθηκε χρονικά σε τρεις πυλώνες. Αρχικά εκφράσθηκε με τη σταθεροποίηση της Συμμαχίας και του Status Quo στον αμιγώς Ελληνικό χώρο. Στη συνέχεια εκφράσθηκε ως απελευθερωτική κίνηση της Ανατολικής Μεσογείου και τελικά, ως προσπάθεια για οικουμενική ενοποίηση αυτής που σήμερα ονομάζουμε εγγύς και μέση ανατολή. Με τους δύο τελευταίους πυλώνες της «Υψηλής Στρατηγικής» του ο Αλέξανδρος, από τα πρώτα στάδια της εκστρατείας, φρόντισε να προλειάνει το έδαφος ώστε όχι απλά να κατακτήσει ευκολότερα τον αντίπαλο αλλά να οικειοποιηθεί το σύνολο της αυτοκρατορίας του.

34. Η πρώτη πολιτική απόφαση του Μ. Αλεξάνδρου μετά την εξασφάλιση του θρόνου, ήταν η υιοθέτηση της «Έμμεσης Στρατηγικής» για την «εξασφάλιση του διεθνούς παράγοντα», πραγματοποιώντας μια αστραπιαία εκστρατεία επίδειξης ισχύος στη Νότιο Ελλάδα. Πολλοί αναλυτές αναφέρουν την εκστρατεία αυτή ως εδραίωση της ηγεμονίας του. Δεν θα πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι οι Πόλεις – Κράτη της Νοτίου Ελλάδος δεν ανήκαν στην επικράτεια του Μ. Αλεξάνδρου και η εθνική συνείδηση των Ελλήνων εξαντλούνταν στα όρια της γενέτειρας πόλης τους. Στην ουσία ήταν περισσότεροι πιθανοί μελλοντικοί εχθροί παρά σύμμαχοι.

35. Τα παραπάνω διαμόρφωναν μία πολύ απειλητική εξωτερική και εσωτερική κατάσταση η οποία ώθησε τους συμβούλους του Αλεξάνδρου να τον συμβουλεύσουν να εγκαταλείψει όλες τις ελληνικές Πόλεις – Κράτη νοτίως της Θεσσαλίας και να εξευμενίσει τους Βόρειους γείτονες. Σε πείσμα όμως των ανωτέρω «λογικών» συμβουλών ο Αλέξανδρος κινήθηκε ταχύτατα Νότια, και με την απλή επίδειξη της στρατιωτικής του ισχύος, πέτυχε να ανακηρυχθεί ισόβιος αρχιστράτηγος της Κορινθιακής Συμμαχίας, πλην της Σπάρτης, χωρίς μάλιστα να δοθεί μάχη.

36. Όταν κατά τη διάρκεια της εκστρατείας στη Χερσόνησο του Αίμου, οι Ελληνικές Πόλεις – Κράτη ξεσηκώθηκαν και πάλι, υποκινούμενες από τους Πέρσες, η αντίδραση του Αλέξανδρου ήταν αυτή τη φορά επιλεκτική, άμεση και αιματηρή. Οι Θηβαίοι ήταν αυτοί που με την προσβλητική τους στάση έγιναν ο

⁹ ΑΔΙΣΠΟ, «Σημειώσεις Στρατηγικής υπ' αριθμ. 1» σελ. 2.

στόχος της παραδειγματικής του τιμωρίας. Στην κατάληψη της πόλης 6.000 Θηβαίοι σκοτώθηκαν και κατόπιν αποφασίστηκε, στην έκτακτη σύνοδο της συμμαχίας πρωτοστατούντων των Πλαταιών, να ισοπεδωθεί η πόλη και όλοι οι κάτοικοι να πουληθούν ως δούλοι¹⁰. Το αποτέλεσμα επί του ηθικού των υπολοίπων πόλεων ήταν καταλυτικό.

37. Ο δεύτερος πυλώνας στην υψηλή στρατηγική του Μ. Αλεξάνδρου ήταν η επιτυχής εμφάνισή του ως απελευθερωτής από τον περσικό ζυγό. Κάτι τέτοιο θα ήταν απόλυτα φυσιολογικό αν εφαρμοζόταν μόνο απέναντι στις Ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας. Αντιθέτως όμως, εφαρμόσθηκε καθολικά σε όλη την εκστρατεία της Ανατ. Μεσογείου, ακόμα και σε μη Ελληνικές πόλεις. Η μοναδική εξαίρεση που εφάρμοσε, προς όφελος των Ελληνικών πόλεων, ήταν η απελευθέρωσή τους από το φόρο υποταγής.

38. Ένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα της «απελευθερωτικής» πολιτικής του Μ. Αλεξάνδρου είναι το γεγονός ότι όταν κατέλαβε τις Σάρδεις της Λυδίας, στην αρχή ακόμη της εκστρατείας, *«παραχώρησε στους κατοίκους το προνόμιο να έχουν τους αρχαίους νόμους της Λυδίας και τους επέτρεψε να είναι ελεύθεροι»*.¹¹ Την ίδια πολιτική εφάρμοσε και κατά την απελευθέρωση των πόλεων της Εφέσου, της Μιλήτου, της Αλικαρνασσού και των υπολοίπων πόλεων της Μ. Ασίας και της Φοινίκης. Η μοναδική εξαίρεση στην «απελευθερωτική» πολιτική του απέναντι στους κατακτημένους ήταν η συνολική σφαγή των κατοίκων της Τύρου, για λόγους που προαναφέρθηκαν.

39. Άλλη μία ιδιαιτερότητα στην υψηλή στρατηγική του Μ. Αλεξάνδρου (τρίτος πυλώνας) ήταν η «οικουμενική» πολιτική του. Η ικανότητά του δηλαδή να σκέφτεται και να πράττει ως οικουμενικός πολίτης και ηγέτης. Από την αρχή της εκστρατείας, αμέσως μετά τη μάχη του Γρανικού, όρισε το Μακεδόνα Κάλα, «σατράπη» της Φρυγίας, δίνοντάς του περσικό τίτλο και όχι ελληνικό ή μακεδονικό. Κατόπιν συνέχισε να διορίζει σατράπες σε επαρχίες που ήταν υπό την κυριαρχία του και γενικά διατήρησε την περσική οργάνωση, διαφοροποιώντας την όμως κατά περίπτωση και βελτιώνοντάς την.

40. Διαχώρισε την πολιτική, την οικονομική και τη στρατιωτική εξουσία ώστε η ισχύς να μη συγκεντρώνεται σε έναν και μόνο άνδρα. Την πολιτική εξουσία την ανέθετε συνήθως σε ντόπιους ηγεμόνες ώστε να εξασφαλίζεται η

¹⁰ J.F.C Fuller: «Η ιδιοφυής Στρατηγική του Μ. Αλέξανδρου» σελ. 160

¹¹ J.F.C Fuller: «Η ιδιοφυής Στρατηγική του Μ. Αλέξανδρου» σελ. 171.

συγκατάβαση των πληθυσμών. Στις Σάρδεις, για παράδειγμα, έβαλε δικλίδες ασφάλειας στον διοικητικό μηχανισμό περιορίζοντας δραστικά τις εξουσίες του σατράπη που διόρισε, αφαιρώντας τον έλεγχο των οικονομικών, της φορολογίας και της στρατιωτικής διοίκησης. Οι στρατιωτικοί όμως διοικητές ήταν πάντα Έλληνες και την οικονομική εξουσία την κρατούσε ο ίδιος, παραχωρώντας μόνο την ευθύνη της συλλογής των φόρων στους τοπικούς οικονομικούς διαχειριστές.

41. Ακόμη μια έκφραση της «οικουμενικής» πολιτικής του ήταν η αποδοχή της διαφορετικότητας, η οποία άλλωστε είναι αναπόσπαστο κομμάτι της έννοιας του πολιτισμού. Αυτή εκφράστηκε από την υιοθέτηση των εθίμων και των λατρευτικών συνηθειών του κάθε λαού της αυτοκρατορίας. Σεβάσθηκε τα περσικά, τα μηδικά και τα αιγυπτιακά έθιμα χωρίς όμως να έχει την απαίτηση να τα εφαρμόζουν και οι Έλληνες σύντροφοί του. Άφηνε τους πολιτισμούς και τα έθιμα των λαών που κατέκτησε να ανθίσουν μαζί με το μακεδονικό και τον ελληνικό πολιτισμό.

42. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται η κατάληψη της Αιγύπτου. Καθώς προέλαυνε στα εδάφη της χώρας των Φαραώ, πρόσεχε να μην προσβάλλει τις πνευματικές ευαισθησίες των Αιγυπτίων. Στη Μέμφιδα, το θρησκευτικό κέντρο της Αιγύπτου, έκανε θυσία στο θεό Άπι, καθώς και στη θεά Ίσιδα και στο θεό Ρα. Ο Αλέξανδρος φρόντισε να είναι η θυσία του σύμφωνη με τις ιεροτελεστίες και τα έθιμα των Αιγυπτίων. Μετά τη θυσία, οργάνωσε ιππικούς, γυμνικούς και μουσικούς αγώνες στους οποίους συμμετείχαν Έλληνες και Αιγύπτιοι. Η προσέγγιση του Αλέξανδρου ήταν πολύ διαφορετική από εκείνη των Περσών που είχαν βεβηλώσει τους ναούς των Αιγυπτίων και τους είχαν προσβάλει με όποιον τρόπο μπορούσαν.

43. Η προαναφερθείσα «οικουμενική» πολιτική του χαρακτηρίστηκε από πολλούς συμπολεμιστές του, αλλά και μεταγενέστερους αναλυτές, ως φιλοπερσική. Κάτι τέτοιο όμως ήταν λανθασμένο, αφού το σύστημα διοίκησης που εφαρμόζε δεν ήταν πάντα το Περσικό. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από την περίπτωση της Αιγύπτου που το σύστημα διοίκησης προσαρμόστηκε στις ιδιαιτερότητες της περιοχής. Επίσης η ανάθεση των διοικητικών καθηκόντων γινόταν με γνώμονα την ικανότητα και την αρετή των υποψηφίων και όχι την καταγωγή τους. Όταν οι τοπικοί διοικητές, Έλληνες ή μη, πρόδιδαν την εμπιστοσύνη του δεν δίσταζε καθόλου να τους τιμωρήσει παραδειγματικά. Χαρακτηριστικό είναι ότι, τη στιγμή του θανάτου του, μόνο τρεις σατραπείες

κατέχονταν από Πέρσες. Επίσης πολλοί Έλληνες διοικητές εκδιώχθηκαν και τιμωρήθηκαν όταν δεν φάνηκαν αντάξιοι της εμπιστοσύνης του. Η αποδοχή της διαφορετικότητας σε πολιτισμικό επίπεδο δεν είχε σκοπό να μειώσει τον Ελληνικό πολιτισμό και έθιμα αφού και αυτά τα σεβάστηκε με το παραπάνω.

Πόλεις, εμπόριο, νομισματικό σύστημα

44. Τέλος τα δύο ισχυρότερα εργαλεία της πολιτικής ικανότητας του Μ. Αλεξάνδρου ήταν οι πόλεις που έχτισε και το χρηματοοικονομικό σύστημα που εγκαίνιασε. Αντιλήφθηκε ότι το εμπόριο εντός της αυτοκρατορίας του ήταν η μεγαλύτερη δύναμη ανάμειξης, επειδή έφερνε σε επαφή ανθρώπους κάθε είδους και μαζί με την ανταλλαγή αγαθών ερχόταν και η ανταλλαγή ιδεών. Οι πόλεις ήταν τα κέντρα του εμπορίου και, επειδή στο ανατολικό περσικό τμήμα της αυτοκρατορίας του ελάχιστες πόλεις υπήρχαν, η έλλειψη αυτή έπρεπε να καλυφθεί. Έχτισε πόλεις - τις «Αλεξάνδρειες» - στις μεγάλες εμπορικές οδούς. Ο Tarn τον αποκαλεί «έναν από τους μεγαλύτερους κατασκευαστές πόλεων όλων των εποχών»¹² και πολλές από τις πόλεις του υπάρχουν μέχρι σήμερα.

45. Ακριβώς για να καλλιεργήσει το εμπόριο, ο Αλέξανδρος αποκατέστησε θαλάσσιες επικοινωνίες μεταξύ Ινδίας και Περσίας και διέταξε την κατασκευή των μεγάλων λιμανιών και ναυπηγείων στη Βαβυλώνα και στα Πάταλα. Έκανε τον Τίγρη πιο πλωτό, βελτίωσε τα λιμάνια των Κλαζομενών και των Ερυθρών και σχεδίαζε μία «νέα Φοινίκη» στην ακτή του Περσικού κόλπου.

46. Προκειμένου τέλος να διευκολύνει την ανταλλαγή αγαθών, έφερε μία επανάσταση στα χρηματοοικονομικά. Λίγο μετά την κατάληψη του τεράστιου θησαυρού στην Περσέπολη ίδρυσε μία χρηματοοικονομική δημόσια υπηρεσία υπό τον Άρπαλο, τον αυτοκρατορικό του θησαυροφύλακα, τον διέταξε να μετατρέψει τα πολύτιμα μέταλλα σε νόμισμα και να το θέσει σε κυκλοφορία στις διάφορες σατραπείες, έτσι ώστε σταδιακά ο φόρος υποτέλειας, που συλλεγόταν σε είδος, να μπορέσει να αντικατασταθεί με πληρωμές σε νόμισμα. Αυτό το ενιαίο νόμισμα έδωσε έντονη ώθηση στο εμπόριο και μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα το νέο τετράδραχμο του Αλεξάνδρου θα αποκτούσε την ψηλότερη αξία μεταξύ των νομισμάτων του κόσμου.

¹² William Tarn: «Alexander the Great τόμος Ι», σελ.132

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΤΟ ΥΨΗΛΟ ΗΘΙΚΟ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΤΟΥ

47. Ο Αλέξανδρος γνώριζε καλά την ψυχολογία των ανδρών του και έκανε το παν για να τους κερδίζει. Πάνω στο άλογο του προχωρούσε πάνω κάτω τα πέντε χιλιόμετρα του μετώπου, σταματούσε σε κάθε Μονάδα και μιλούσε προσωπικά στους άντρες της, προσφωνούσε πολλούς με το όνομα τους και τους θύμιζε πράξεις ανδρείας τους από προηγούμενες μάχες, όπου διακινδύνευσαν τη ζωή τους. Διέθετε την αξιοθαύμαστη ικανότητα να *«εκπέμπει στην ίδια συχνότητα»* με τους στρατιώτες του. Γνώριζε ότι η σύσφιξη σχέσεων με τους άνδρες του τόνωνε το ηθικό του στρατεύματος.

48. Μετά την Μίλητο έστειλε με άδεια στην Ελλάδα, με διοικητή τον Παρμενίωνα, όσους μακεδόνες στρατιώτες είχαν παντρευτεί λίγο προτού ξεκινήσει η εκστρατεία και τον διέταξε να επιστρέψει μαζί τους στα τέλη του χειμώνα φέρνοντας επιπλέον ενισχύσεις πεζών και ιππέων. Ο Αρριανός γράφει *«Η πράξη του αυτή περισσότερο από κάθε άλλη έκανε τον Αλέξανδρο δημοφιλή ανάμεσα στους Μακεδόνες.»*¹³

49. Στο Γρανικό οι 18000 Μακεδόνες χρειάστηκαν τρεις ημέρες εξουθενωτικής πορείας για να φθάσουν στο σημείο που θα διεξαγόταν η μάχη. Η κούραση, από την πορεία στις πνιγνρές καλοκαιρινές ημέρες και στις κρύες νύχτες της Ασίας, ήταν εμφανής στα καταπονημένα πρόσωπα των στρατιωτών. Έτσι ο Παρμενίων πήγε στον Αλέξανδρο να του προτείνει να αναπαυθούν την νύχτα πριν αποτολμήσουν να διασχίσουν τα ορμητικά νερά του Γρανικού. Ο Αλέξανδρος δεν ήθελε να ακούσει κουβέντα και απηύθυνε στους στρατιώτες τα παρακάτω λόγια: *«Τι πρόκληση αποτελεί ένα ρυάκι σαν τον Γρανικό για κείνους που διέσχισαν τα αφρισμένα νερά του Ελλησπόντου;»*¹⁴

Μετά από αυτή την παρέμβαση κανείς δεν θυμόταν κάτι από την κούραση των προηγούμενων ημερών και διέσχισαν μέσα στη νύχτα τα νερά του ποταμού.

Ένας αφυπνιστικός λόγος πριν τη μάχη στην Ισσό.

50. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της επίδρασης που ασκούσε με τον λόγο του στους άνδρες του αποτελεί ο λόγος του, λίγη ώρα πριν τη μάχη στην Ισσό.

Αφού προσευχήθηκε στους θεούς, ο Αλέξανδρος συγκέντρωσε όλους τους στρατιώτες του. Την ώρα που τους μιλούσε, η σιλουέτα του εμφανίζονταν και

¹³ Αρριανός «Αλεξάνδρου Ανάβασις II, xxiv,1

¹⁴ Partha Bose: «Μέγας Αλέξανδρος, Η τέχνη της στρατηγικής»

ξαναχάνονταν μέσα στην ομίχλη που υψωνόταν από την κοιλάδα από κάτω. Σ' αυτό το σκοτεινό τοπίο οι Μακεδόνες άκουγαν με κομμένη την ανάσα τα λόγια του νεαρού ηγήτορά τους:

«Έχετε ήδη αντιμετωπίσει και υπερνικήσει πολλούς κινδύνους, και από αυτό πρέπει να αντλήσετε θάρρος. Ετοιμαζόμαστε πάλι για άλλη μια μάχη. Αυτή τη φορά ο αγώνας μας θα είναι μια αναμέτρηση ενός νικηφόρου στρατού με έναν εχθρό που έχει ήδη ηττηθεί. Εξάλλου, έχουμε ήδη διαπιστώσει ότι οι θεοί είναι στο πλευρό μας. Ακόμη κι αν ήμασταν εμείς στρατηγοί του εχθρού, δε θα επιλέγαμε καλύτερη εξέλιξη από αυτή. Οι θεοί έβαλαν στο μυαλό του Δαρείου την ιδέα να αφήσει τις ευρύχωρες πεδιάδες και να στριμώξει το στρατό του σε μια στενή χαράδρα, όπου η αριθμητική υπεροχή είναι άχρηστη. Υπάρχει, όμως, υπεραρκετός χώρος για να κινηθούν οι δικές μας φάλαγγες. Οι αντίπαλοι μας υστερούν σε δύναμη και ανδρεία. Εμείς, άντρες της Μακεδονίας, έχουμε πείρα από τη δίνη και τον κίνδυνο του πολέμου. Εκείνοι, όμως, είναι Πέρσες, αποχαυνωμένοι από την τρυφηλή ζωή και την καλοπέραση. Εμείς, οι πιο ρωμαλέοι και εμπειροπόλεμοι άντρες από την Ελλάδα και τη Μακεδονία, έχουμε απέναντι μας τους πιο θηλυπρεπείς και νωθρούς άντρες του κόσμου. Πάνω από όλα, εμείς είμαστε ελεύθεροι. Θα πολεμήσουμε με άντρες που είναι σκλάβοι.

Και μην ξεχνάτε ότι εσείς θα έχετε επικεφαλής στη μάχη τον Αλέξανδρο, ενώ αυτοί τον Δαρείο.»¹⁵

Όλη η βουνοπλαγιά αντήχησε από την κραυγή «Αλέξανδρος! Αλέξανδρος!» Λίγες ώρες αργότερα ο μακεδονικός στρατός θα νικήσει τον κατά 4 φορές (κατ' άλλους κατά 8 φορές) μεγαλύτερο στρατό του Δαρείου.

51. Γνώριζε όμως και τη δύναμη της ιστορίας. Την ώρα που μιλούσε στους στρατιώτες για τη μάχη στα Γαυγάμηλα και τους θύμιζε τη γενναιότητα και την αυτοθυσία που είχαν επιδείξει στο παρελθόν, αναφερόταν και στα κατορθώματα σπουδαίων Ελλήνων ηρώων, όπως ο Ξενοφών, ο οποίος μαζί με τους «Μύριους» νίκησαν το βασιλιά της Περσίας, κάτω από συνθήκες πολύ πιο αντίξοες από αυτές που είχαν εκείνη τη μέρα να αντιμετωπίσουν. Αν ο Ξενοφών κατάφερε να νικήσει το βασιλιά της Περσίας σε τέτοιες συνθήκες, υποστήριξε ο Αλέξανδρος, τότε και εκείνοι, δεδομένης της δύναμης και της φήμης που είχαν αποκτήσει ως πολεμιστές, θα τα κατάφερναν επίσης. Όταν άκουσαν αυτά τα

¹⁵ Partha Bose: «Μέγας Αλέξανδρος, Η τέχνη της στρατηγικής», σελ.185- 186

ενθαρρυντικά λόγια, οι άντρες τον πλησίαζαν, του έδιναν το χέρι και τον παρακαλούσαν να τους οδηγήσει στη μάχη.¹⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

52. Οι τιμές που του απένειμαν οι πρέσβεις των ελληνικών πόλεων της Ιταλίας, της Γαλατίας, της Ιβηρίας, της Σκυθίας και της Καρχηδόνας, μετά την επιστροφή του από την Ινδία γέννησαν στον Αλέξανδρο την πεποίθηση ότι είναι Κοσμοκράτορας. Καταρτίζει νέα σχέδια και στις άμεσες προοπτικές τοποθετεί την κατάκτηση της Αραβίας, της Ιταλίας και της Σκυθίας για να ενώσει όλον τον τότε γνωστό κόσμο υπό την εξουσία του. Μόλις επέστρεψε στη Βαβυλώνα, που προόριζε για πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας του, θέτει αμέσως σε ενέργεια τα σχέδια του.

53. Στις 2 Ιουνίου 323 π.Χ, λίγες μέρες προτού ξεκινήσει για την αραβική του εκστρατεία, ο Αλέξανδρος αρρώστησε με πυρετό -πιθανόν ελονοσία- και στις 7 Ιουνίου η κατάσταση του ήταν τόσο κρίσιμη, ώστε δεν μπορούσε πλέον να δώσει διαταγές στους στρατηγούς του. Στις 10 του μήνα δεν μπορούσε να μιλήσει. Καθώς διαδίδονταν φήμες για τον θάνατο του, στις 12 οι στρατιώτες του έγιναν δεκτοί στο δωμάτιό του και παρατάχθηκαν δίπλα στο κρεβάτι του. Με δυσκολία κουνούσε ελαφρά το κεφάλι ή το χέρι του προς όσους αναγνώριζε. **Κατά το ηλιοβασίλεμα της 13ης Ιουνίου έκλεισε τα μάτια του για πάντα.** Δεν είχε προλάβει να κλείσει τα τριάντα τρία του χρόνια και είχε βασιλεύσει για δώδεκα χρόνια και οκτώ μήνες. Δεν άφησε διαθήκη ούτε είχε ορίσει διάδοχο, και ακόμη και αν είχε, κανείς από τους συντρόφους του δεν θα μπορούσε να τον αντικαταστήσει με επιτυχία κι αυτό, γιατί σύμφωνα με τα λόγια του Πολυβίου *«ομόφωνα αναγνωρίστηκε ότι η μεγαλοφυΐα του βασιλιά υπερέβαινε το ανθρώπινο μέτρο»*.

54. Το σώμα του ταριχεύτηκε και τοποθετήθηκε σε χρυσή λάρνακα. Το 321 π.Χ ο Πτολεμαίος την μετέφερε στην Αίγυπτο και την τοποθέτησε σε μεγαλοπρεπές τέμενος. Σχετικά με την εύρεση του τάφου του Μ. Αλέξανδρου, πρόσφατα έχει δημιουργηθεί πολύς θόρυβος. Ίσως όμως, να μην αποτελέσει έκπληξη, αν κάποτε ο τάφος του Αλέξανδρου βρεθεί στην Μακεδονία.

55. Ο Μ. Αλέξανδρος σαν πολιτικός οραματίστηκε μια παγκόσμια ενότητα με την δημιουργία μιας απέραντης αυτοκρατορίας, ενιαίας από διοικητική

¹⁶ Partha Bose: «Μέγας Αλέξανδρος, Η τέχνη της στρατηγικής», σελ.189 - 190

φυλετική πολιτιστική και θρησκευτική άποψη. Είναι ο μόνος κατακτητής που δεν ύψωσε ανάμεσα στους κατακτητές και τους κατακτημένους τείχη. Μπορούμε χωρίς δισταγμό να δεχτούμε ότι η περιπέτεια του Αλεξάνδρου, άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία του Ελληνισμού αλλά και του κόσμου ολόκληρου.

Αν δεν πέθαινε τόσο νωρίς ο κόσμος θα ήταν πολύ διαφορετικός σε σχέση μ' αυτόν όπου ζούμε.

Ο Πλούταρχος αναφέρει:

«Όι χώρες που δεν γνώρισαν τον Αλέξανδρον, είναι σαν να μην είδαν το φως του ηλίου»¹⁷

**Ιωάννης Χρ. Αγαπακης
Θεσσαλονίκη, 13 Ιουνίου 2025**

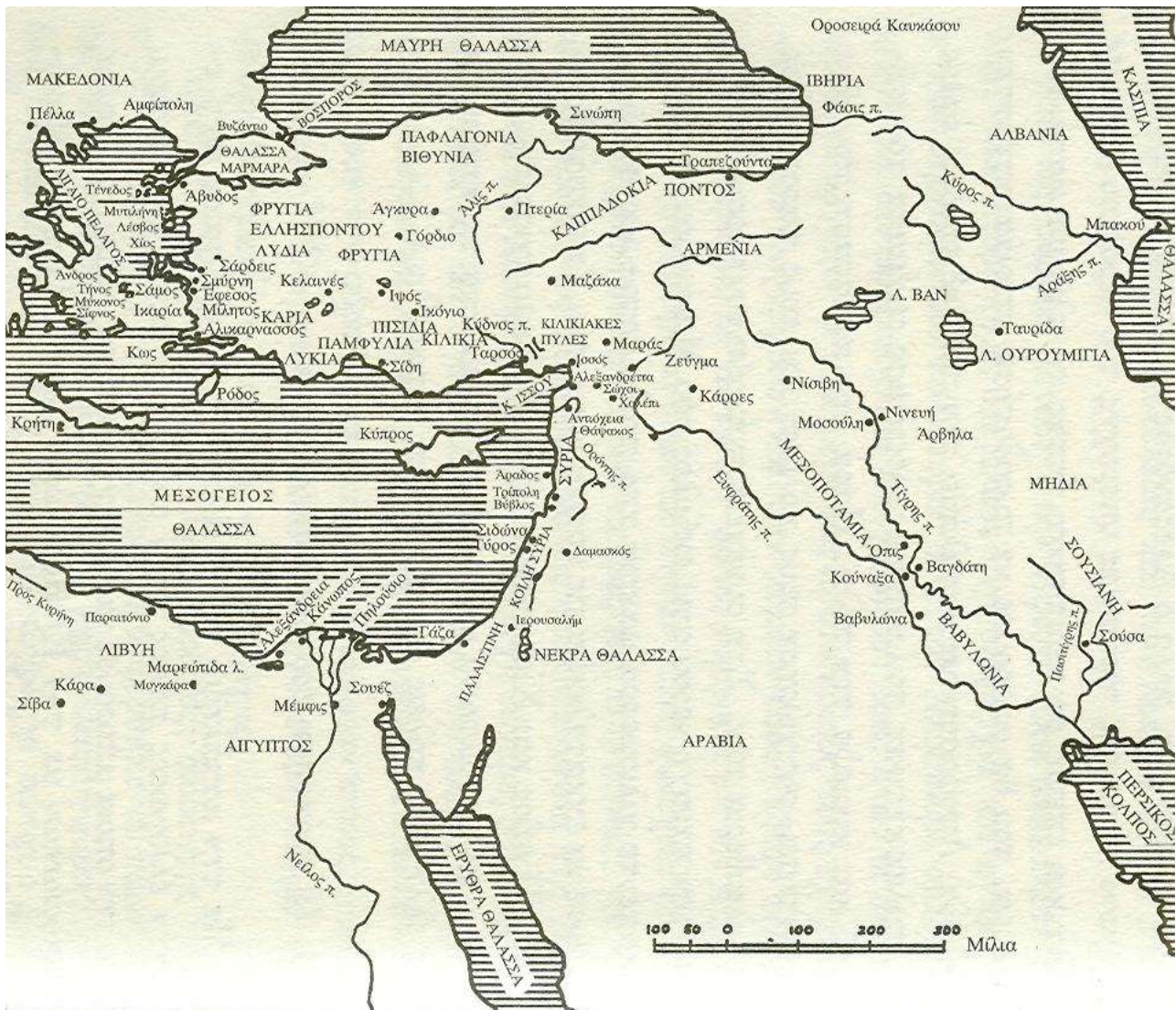
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» : Χάρτης 1
«Β» : Χάρτης 2
«Γ» : Χάρτης 3

¹⁷ Πλούταρχος, "Ηθικά - Περί της Αλεξάνδρου τύχης ή αρετής"

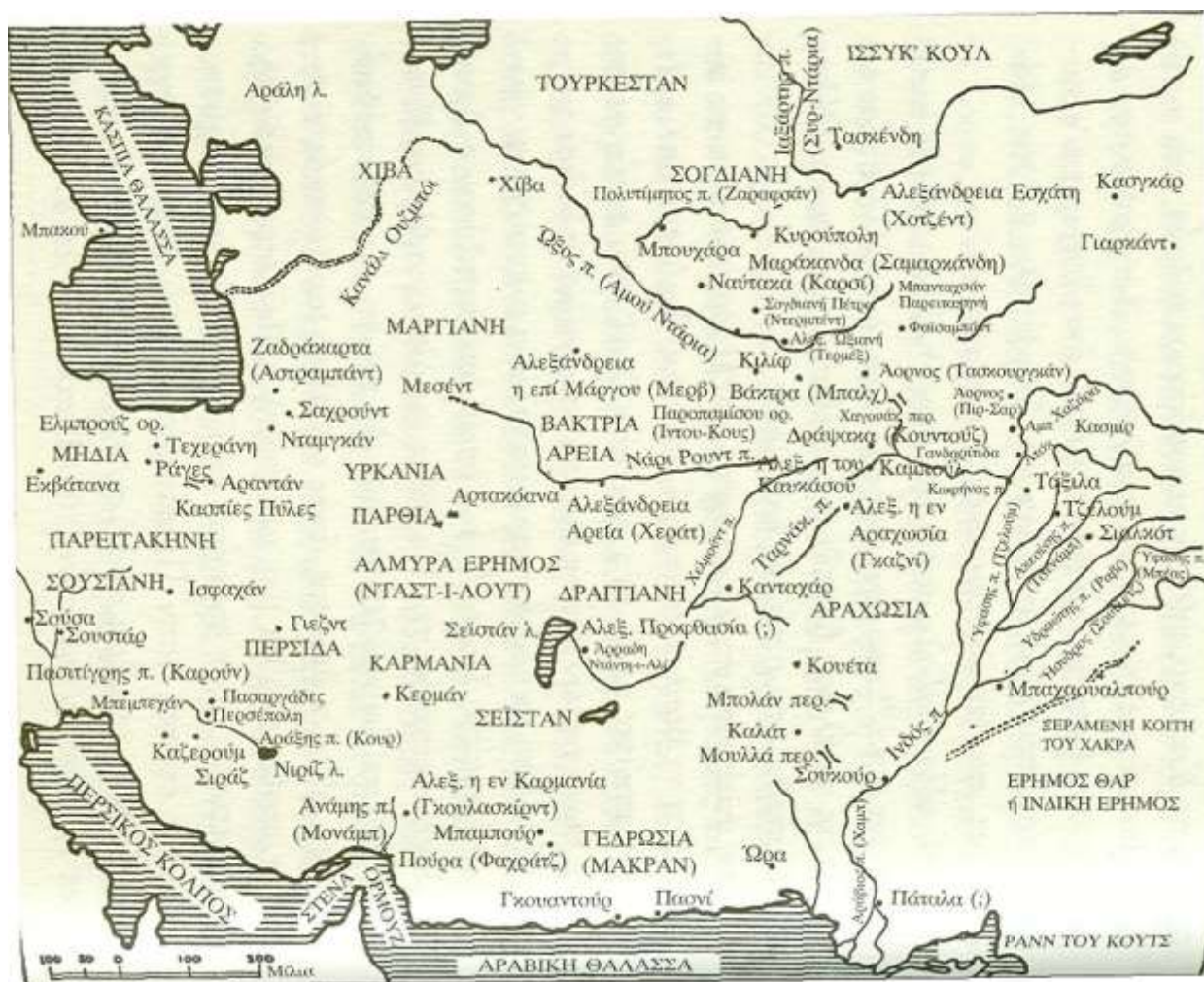
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

ΧΑΡΤΗΣ 2



ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ»

ΧΑΡΤΗΣ 3



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Αρριανός: Αλεξάνδρου Ανάβασις
- [2] Επίκουρος: Κύριαι Δόξαι
- [3] Νέαρχος Ινδική
- [4] Πλούταρχος: Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής
- [5] Στ. Χράπης: Ο Δρόμος του Ηγέτη
- [6] J.F.C Fuller: Η Ιδιοφυής Στρατηγική του Μεγάλου Αλεξάνδρου
- [7] William Tarn: Alexander the Great
- [8] P. Wheeler Alexander the Great (1925)
- [9] Partha Bose: Μέγας Αλέξανδρος (Η Τέχνη της Στρατηγικής)
- [10] Liddel Hart: Η Έμμεσος Στρατηγική. Συμπληρωματικές Εκδόσεις Στρατ. Περιοδικών ΓΕΣ, Αθήνα 1963, (Ανατύπωση 2000)
- [11] Ιστορική Μονογραφία της ΔΙΣ/ΓΕΣ, Αθηνάς Κούκουτσα: Αλέξανδρος ο Μέγας. Ο Οραματιστής της Συγχωνεύσεως των Λαών.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- [12] www.Apodimos.com
- [13] www.greece.org/themis/macedonia/article1gr.htm